

Aleg 441

Sprawozdanie

Komisji wodnej ze sprawozdania Wydziału krajowego o regulacji rzek kanałowych.

Wysoki Sejmie!

W moc ustawy z dnia 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103 łączny koszt regulacji rzek w ustawie rzeczonyj wyszczególnionych ma wynosić od r. 1904 do roku 1924, a więc przez 20 lat:

W przybliżeniu: 58,580.000 koron.

Udział państwa do r. 1924: 43,108.000 kor.

Udział kraju do r. 1924: 15,472.000 kor.

Łączny koszt regulacji do r. 1912: 26,361.000 kor.

Do r. 1912 udział państwa 19,398.600 kor.

Udział kraju 6,962.400 kor.

Do r. 1912 uchwaliła już reprezentacja państwa pokrycie dla kosztów regulacji, a kraj obowiązek pokrywania kosztów ściśle i dokładnie obliczonych aż do r. 1912 przyjął.

W r. 1912 tak Rada państwa przez zasilenie dalszemi kwotami funduszu kanałowego, jak i Wysoki Sejm obmyśla środki pokrycia kosztów regulacji rzek na dalszych 11 lat.

Oprócz powyższej ustawy weszła w życie ustawa z dnia 9. maja 1907, uzupełniająca ustawę z d. 18. września 1901 przez włączenie regulacji górnych biegów rzek i ich dopływów tudzież zabudowań potoków górskich.

Według tejże ustawy ma wynosić koszt regulacji górnych biegów rzek i ich dopływów tudzież zabudowań potoków górskich do r. 1912 . . . 7,500.000 K
 Udział państwa do r. 1912 4,500.000 K
 Udział kraju 3,000.000 K

Koszta ogólne regulacji rzeczonych górnych biegów rzek i ich dopływów mają według aproksymatywnego generalnego kosztorysu, (który podaje c. k. Namiestnictwo w uwagach objaśniających do uchwalonego przez Sejm przedłożenia rządowego z dnia 26 lutego 1907 Ls. 1414,07 L. 2489/pr. Alegat 128 str. 8 i 9 – 15) aż do r. 1924 wynosić łączną kwotę 57,220.000 K.

Z tejże kwoty przeznaczono:

dla regulacji rzek 19,720.000 K
 dla zabudowania potoków górskich 20,000.000 K
 dla zapor 17,500.000 K

Ogólna kwota kosztów regulacji rzek w okresie 1904–1924 wynosić będzie 158,600.000, a mianowicie:

A) Kwota kosztów regulacji rzek spławnych regulowanych wyłącznie kosztem skarbu państwa, a wyszczególnionych w budżecie Ministerstwa spraw wewnętrznych 42,800.000 K.

B) Kwota poszczególnych kategorii rzek na mocy ustawy z dnia 18. września 1901 regulować się mających 58,580.000 K.

C) Kwota w myśl ustawy z dnia 9. maja 1907 przeznaczona na regulację górnych biegów rzek i ich dopływów i na zabudowanie potoków górskich wynosić będzie 57,220.000 K.

Jeżeli się do tego doliczy koszta przedsiębiorstw znajdujących pokrycie w funduszu melioracyjnym	93,136.482 K
i koszta budowy kanałów, które wynosić mają w przybliżeniu	200,000.000 „
będzie wynosić łączna kwota przeznaczona na gospodarstwo wodne w Galicyi w okresie 1904—24	451,736.482 K.

W myśl zatwierdzonego reskryptem z dn. 8. lutego 1907 generalnego programu przeznaczono na lata: 1904—12	17,406.000 K
z tego przebudowano w latach 1904—7	5,244.966 „
pozostaje przeto do przebudowania zapas na lata 1908—12	12,125.880 „
i nieużyta reszta z końcem r. 1907	35.156 „
czyli razem wynosi dotacya na lata 1908—12	12,161.034 „

W r. 1904 i 1905 wydano na regulację rzek	1,311.764 „
W roku 1906	1,591.565 „
W r. 1907	2,280.427 „

Ponieważ na lata 1904—5 według protokołu Komisji regulacji rzek w Galicyi str. 36 przeznaczono po 1,934.000 K, a więc	
razem na lata 1904—5	3,868.000 K
a na rok 1906	1,975.175 „

czyli razem 1904—6	5,843.175 K
------------------------------	-------------

a w latach 1904—6, jak dowodzi zawarte w protokole komisji dla regulacji rzek w Galicyi z dnia 7. sierpnia 1908 str. 4 sprawozdania	2,693.890 K
pozostała ku wyrażonemu w poprzednim sprawozdaniu ubolewaniu komisji w latach 1904—6 niespożytkowana suma	3,149.285 K.

A nawet jeśli się uwzględni rzeczywiście przez obowiązane do tego władze w latach 1904—6 asygnowaną sumę	3,391.262 K
która od preliminowanej sumy o	2,451.913 „
jest niższą, okazuje się, że z asygnowanej powyżej wymienionej sumy nie spożytkowało c. k. Namiestnictwo kwoty 697.361 K, która stanowi zapas kasowy z początkiem r. 1907.	

Przyczyny opóźnienia robót wyszczególniła Komisya w sprawozdaniu z 24. września 1907. O ile wówczas uzasadnione były narzekania na powolne tempo robót, o tyle teraz z zadowoleniem stwierdza komisya jego przyspieszenie. W r. 1907 bowiem nie tylko w stosunku do preliminarza nie ma zaoszczędzenia, ale przeciwnie zamknięcie rachunków wykazuje wydatek wyższy ponad kwotę preliminowaną o	305.251 K
a mianowicie preliminowano na rok 1907	1,975.176 „
a rzeczywiście wydano	2,280.427 „

Wydatki rzeczzone wyszczególnia następujący wykaz:

W y k a z

kwot wydanych w roku 1907 na regulację rzek objętych ustawą z 18. września 1901 Dz. u. kr. 103 grupa A.

L. porząd.	Rzeka	Koszta wykonanych w r. 1907 budowli			Kwota preliminowana na r. 1907	Wydano	
		właściwa budowa	administracja	razem		więcej o	mniej o
K o r o n							
1.	Skawa . . .	232073	17647	249720	204478	45242	—
2.	Raba . . .	240162	20966	261128	186668	74460	—
3.	Poprad . . .	82370	6878	89248	109565	—	20317
4.	Wisłok . . .	169075	20198	189273	320059	—	130786
5.	Wiar . . .	49536	4362	53898	54046	—	148
6.	Stryj . . .	363938	11476	375414	358238	17176	—
7.	Świca, Sukiel	161410	18018	179428	211459	—	32031
8.	Bystrzyce . .	515500	26200	541700	277518	264182	—
9.	Tanew . . .	54535	2640	57175	53049	4126	—
10.	Dunajec . . .	236608	19759	256367	200096	56271	—
	Do tego kosztu administr. w c. k. Namiestnictwie		27076	27076	—	27076	—
	Razem	2105207	175220	2280427	1975176	488533	183282
	wydano zatem nad kwotę preliminowaną . . .					305251	

Koszta dyspozycyjne do końca r. 1907. 5,280.122
 przebudowano do końca r. 1907 5,229.880
 do końca r. 1907 wydano zatem mniej 50.242.

Koszta Zarządu w porównaniu z kredytem na budowę użytym wynosiły:
 w roku 1905 15.31%
 „ „ 1906 11.3%
 „ „ 1907 8.3%

Z zestawienia powyższego widać, że koszta administracji, w miarę postępu budowy ciągle się zmniejszają.

Komisya w zeszłorocznym sprawozdaniu wyraziła życzenie, ażeby w przyszłości różnice zdań pomiędzy c. k. Namiestnictwem a Wydziałem krajowym, znajdowały wyraz nie w bezowocnej we większej części wymianie pism, ale w ustnych konferencyach. Z zadowoleniem przyjęła też komisya do wiadomości, że c. k. Ministerstwo zatwierdziło utworzenie stałego komitetu technicznego i zgodziło się na zwoływanie Komisji dla regulacji rzek, która dawniej zatwierdzała coroczny program już po rozpoczęciu robót, dwa razy na rok.

Komisya dla regulacji rzek w Galicyi uchwaliła generalny program uzupełnienia regulacji rzek kanałowych w myśl ustawy z dnia 9. maja 1907.

Według rzeczzonego programu ma wykonać c. k. Namiestnictwo regulację i zabudowania potoków górskich:

1. w dorzeczu Soły,
2. „ Skawy,
3. „ Raby,
4. „ Dunajca,
5. „ Popradu,

6. w dorzeczu Wisłoki,
7. „ Wisłoka,
8. „ Sanu,
9. „ Wiaru i Wyrwy,
10. „ Stryja,
11. „ Oporu,
12. „ Świcy,
13. „ Łomnicy,
14. „ Bystrzycy Sołotwińskiej i Nadwórniańskiej,
15. regulację Mleczy,

na długości **391·5 km**;

Wydział krajowy zaś:

1. regulację górnego biegu Białej powyżej Grybowa wraz z zabudowaniem potoków górskich;

2. regulację Ropy;

3. regulację Dniestru powyżej Kornalowic z korekcją i zabudowaniem dopływów;

4. regulację Strwiąża powyżej Biskowic z zabudowaniem dopływów;

razem na długości **239 km**;

5. budowę w górnym biegu rzeki Pełtwi i jej dopływów w obrębie miasta Lwowa;

6. budowę 8-miu zbiorników wody w górach: po 2 w dorzeczu Soły, Skawy i Dunajca, a po 1 zbiorniku w dorzeczu Stryja i Oporu.

Koszta robót mających się wykonać przez c. k. Namiestnictwo wynosić będą:

a) w myśl ustawy z r. 1901	45,772.000 K
b) przedłużenie regulacji Skawy	1,000.000 „
c) w myśl noweli do ustawy z r. 1901 (według przybliżonego zestawienia kosztów)	25.940.000 „
razem	<u>72,712.000 K.</u>

Koszta zaś robót mających się wykonać w myśl noweli do ustawy regulacyjnej przez Wydział krajowy, wynosić będą według przybliżonego zestawienia kosztów:

a) regulacje i zabudowania	7,780.000 K
b) budowę na Pełtwi	6,600.000 „
c) 8 zbiorników wody	17,500.000 „
razem	<u>32,080.000 K</u>

Kredyt 7,500.000 K przeznaczony w myśl §. 5. noweli z 9. maja 1907. Dz. ust. kraj. Nr. 54. na roboty, które mają być wykonane w I. okresie 1908 — 1912 rozdzieliła Komisya regulacyjna na posiedzeniu z 8. sierpnia 1907, jak następuje:

I. na regulację i zabudowania dopływów Soły:

a) potok Kamesznica	143.000 K
b) „ Leśna	200.000 „
c) „ Kocierz	135.000 „
d) Puszcza wielka i mała, oraz 3 debry na prawnym brzegu	65.000 „
na zarząd i konserwację	157.000 „
	900.000 K
Do przeniesienia	900.000 K

	Z przeniesienia	900.000 K
2. na regulację i zabudowanie dopływów Skawy:		
a) potok Paleczka	59.000 K	
h) " Stryszowa z dopływami	330.000 "	
zarząd i konserwacja	61.000 "	450.000 "
3. na regulację i zabudowania dopływów Raby:		
a) potok Mszana	202.024 K	
b) " Słonka	94.400 "	
c) " Lastówka	79.960 "	
d) " Łętownia	79.440 "	
e) " Poręba	100.000 "	
f) " Polanica	105.720 "	
g) 5 debr w górnem dorzeczu	68.780 "	
zarząd i konserwacja	169.676 "	900.000 "
4. na regulację i zabudowania dopływów Dunajca:		
a) potok Kamienica	200.000 K	
b) " Krośnica	200.000 "	
c) " Kamienica nowojowka	275.000 "	
zarząd i konserwacja	175.000 "	850.000 "
5. na regulację i zabudowanie dopływów Popradu:		
potok Kryniczanka i Muszynka	350.000 K	
zarząd i konserwacja	50.000 "	400.000 "
6. na regulację i zabudowanie potoków Czerbul, Kuźmieniec i zbiornik na Czeczwie w dorzeczu Łomnicy		200.000 "
7 na regulację potoku Mlecarki		300.000 "
8. na regulację potoku Ryjak		30.000 "
9. na bardzo pilne roboty na górnej Rabei		100.000 "
10. na takie same roboty na Białym i Czarnym Dunajcu		200.000 "
Ogółem na roboty, które wykonać ma c. k. Namiestnictwo		<u>4,330.000 K</u>
11. na regulację Biały powyżej Grybowa i zabudowanie jej dopływów		750.000 K
12. na regulację Dniestru powyżej Kornalowie		1,000.000 "
13. na budowę w górnym biegu Pełtwi w obrębie m. Lwowa		1,000.000 "
Ogółem na roboty, które ma wykonać Wydział krajowy		<u>2,750.000 K</u>
14. na opracowanie generalnych projektów dla robót przydzielonych c. k. Namiestnictwu		115 000 K
15. na opracowanie projektów dla robót przydzielonych Wydziałowi krajowemu:		
a) regulacji rzek i zabudowań potoków	80.000 K	
b) zbiorników wody w górach	150.000 "	
c) budowli na Pełtwi we Lwowie	60.000 "	290.000 "
16. na zasiłki dla 5 techników państwowych i 3 krajowych celem uzupełnienia studyów budowy zbiorników i zabudowań potoków górskich		<u>15.000 K.</u>

Zmiany poczynione w rozporządzeniu wykonawczem do ustawy o regulacji rzek uważa komisya za częściowe zbliżenie się do zajętego przez Wydział krajowy i przez komisję stanowiska, nie widzi w nich jednak dostatecznego zabezpieczenia stron interesowanych, przypomnieć też musi, że według §. 13. pań-

stwowej ustawy kanałowej przeprowadzenie melioracji łączyć się miało z regulacją rzek i budową kanałów, a odstąpić pod żadnym warunkiem nie można od przeprowadzenia melioracji kosztem funduszu regulacyjnego w tych wypadkach, w których zmiana poziomu wody, albo zmiana koryta pociąga za sobą pogorszenie gruntów lub łąk. W rzeczonych wypadkach każdy sąd interesowanym przyznać musi wynagrodzenie, a odsądzenie od niego byłoby prostem i jaskrawem naruszeniem własności.

We Francji w moc ustaw z dn. 22. grudnia 1789 i 8. kwietnia 1898 (Loi sur le régime des eaux) strony mają w wypadkach spornych, dotyczących rozgraniczenia gruntów, wybór pomiędzy procedurą administracyjną a sporem sądowym, a odwołanie dotyczące rozgraniczenia własności od wyroków Prefekta, zatwierdzonych przez ministra robót publicznych rozstrzyga w ostatniej instancji ciało zupełnie od władz administracyjnych niezawisłe, a mianowicie Rada stanu.

Uważając za swój obowiązek chronić właścicieli gruntów od jaskrawych nadżyć, których dopuszczały się władze, a które w komisji przytoczono, nie może komisya odstąpić od żądania, ażeby komisji regulacyjnej przedkładano przed zatwierdzeniem planów wyniki postępowania wodno prawnego. Komisya nie ma wcale zamiaru solidaryzować się z temi żądaniami stron, które pragną korzystać z regulacji rzek w celu uzyskania wykraczających poza miarę słuszności korzyści, uważa też w podobnych wypadkach obronę funduszu regulacyjnego za uzasadnioną. Obrona rzeczona nie powinna się jednak wyrażać w fiskalizm na polu budownictwa wodnego, w pomijaniu uzasadnionych żądań, a tem mniej w walkę pomiędzy władzami budownictwa wodnego, a interesowanymi, która w niektórych okolicach naszego kraju przeszkadza szybkiemu wykonaniu robót i jest przyczyną ubolewania godnych konfliktów.

Nie wolno też Komisji zapomnieć, że jeżeli za granicą pomimo chwilowych trudności błogosławili rolnicy regulacją rzek, to w wielkiej części dlatego, że przyczyniła się do ulepszenia ich gruntów, i tak regulacja górnego Renu od Htningen do Mannheim przysporzyła kulturze, jak podaje Housell, 20.000 hektarów gruntu, a dokonany w połowie przeszłego wieku przekop Odry od Güstebiese do Hohenwutzen umożliwił osuszenie dawniej bagnistej i bezpłodnej przestrzeni 30.000 i zamianę nieużytków w urodzajne i kwitnące grunta. Co prawda jednak, regulacja łączyła się z obwałowaniem i odwodnieniem. A i u nas także regulacje rzek, przeprowadzone bez obwałowań na tych przestrzeniach, na których obwałowania są konieczne, były i będą niezupełnie skuteczne.

W łonie komisji odzywały się głosy przypisujące liczne a natarczywe skargi stron na polu budownictwa wodnego albo wyłącznie niemal, albo w większej części powszechnie uznanym słabym stronom obecnie obowiązującego ustawodawstwa wodnego. Nie może jednak komisya pominąć tych stosunkowo liczniejszych w niej odzywających się głosów, które dowodziły, że nawet wadliwośćⁱ obecnie obowiązujących ustaw potęguje ubolewanie godna praktyka władz.

Komisya wie dobrze o tem, że nie jest władzą administracyjną, nie myśli sobie wcale przywłaszczać kompetencji na tem polu, świadoma granic swego zadania nie ma wcale zamiaru rozstrzygać licznych skarg jej przedłożonych, poczuwa się niemniej jednak do obowiązku wyrażenia jaknajwyższego ubolewania, że we wielu nadbrzeżnych okolicach rozgraniczenia prawa własności gruntów i odsypisk nie przeprowadzono, a przeto strony opłacają podatek od gruntów, których używanie albo im odjęto, albo też właścicieli w tem używaniu dotkliwie ograniczono. Klasycznym przykładem w tej mierze jest fakt oczywisty, bo wyrokiem sądowym stwierdzony.

W rozstrzygniętym przez Sąd powiatowy w Sieniawie w myśl wyroku z dnia 11. listopada 1902 L. 1243/2 i 48081/08 sporze Skarbu państwa z Dmytrem Szykutą i kuratorem Hawryły Koziołka przyznał zastępcę Skarbu państwa, iż

c. k. Starostwo kazało stronom przylegające do ich gruntów odsypiska zasadzić wikliną. Na jakiej podstawie prawnej opierało się to zarządzenie — wyrok powyższy nie podaje. Jeżeli zasadzenie wikliną leżało w interesie regnlacyi, powinien był fundusz regulacyjny postarać się o wywłaszczenie gruntów a potem zasadzić rzeczone grunta wikliną. Skoro jednak posłuszni rozkazom władzy włościanie zasadzili odsypisko wikliną, nie przeszkodziło to administracyi budowli wodnych zasadzać wikliny na cudzych gruntach i to jak wyraźnie świadkowie stwierdzili, przed przeprowadzeniem odgraniczenia. Gdy właściciele gruntów wycięli i zabrali zasadzać przez nich wiklinę, zastępca c. k. funduszu budowli wodnych nie tylko uznał za właściwe im tego zabronić, ale jeszcze wytoczył im dla włościan z tak zawilem prawem nieobznajomionych, kosztowny proces. Spór prawny rzeczony zakończył się uznaniem pretensyi Skarbu państwa za nieuzasadnioną, c. k. Sąd bowiem uznał, że „wycięta i zabrana wiklina należała do pozwanych (§. 330. ustawy cywilnej) a oni do żadnego odszkodowania nie są obowiązani“ (§. 1305. ustawy cywilnej). „Żądanie zatem powoda musiało być oddalone“.

Żalono się również w komisji na powolne załatwienie podań stron w sprawach wodnych. Klasycznym w tej mierze przykładem jest tocząca się od wielu lat sprawa wypłaty włościanom w Tuczempach za w rzeczywistości zabrane ich grunta poza wykupionym pasem przekopu pod Tuczempami i Wietlinem. Komisya Starostwa (2/9 1903, rozp. Star. 5/8 1903 L. 28096) przyznała włościanom odszkodowanie 268 K. 16 h, które, jak to dowodzi przedłożony komisji list jednego z urzędników przy budownictwie wodnem zatrudnionych (z d. 10. lipca 1906) „dotąd nie zostało wypłacone, gdyż Namiestnictwo zażądało od Starostwa rozmaitych uzupełnień i wyjaśnień (rozp. Nam. 1/9 1903 L. 96.601, akt c. k. starostwa 6/9 1903. l. 40235/908). Akta tej sprawy dotyczące przedłożyło c. k. Starostwo c. k. Namiestnictwu (6/4 1903 L. 17.717 i 24/6 1903 L. 30.079). Pomimo późniejszych kilkakrotnych urgensów c. k. Namiestnictwa sprawa zalega w Przemyślu i dotychczas niezadowolona.

Również nie załatwiono pomimo urgensu c. k. Namiestnictwa podania włościan z Tuczemp w sprawie zakupu starego koryta Sanu.

Trudno zaprzeczyć, że obok wadliwości ustawodawstwa i lekceważącego sobie społeczne obowiązki na tem polu postępowania władz, przyczyna złego leży w braku sił technicznych. Na sprawę tę jednak Koło Polskie jeszcze w r. 1901 w czasie uchwalenia ustawy kanałowej, zwróciło uwagę, zalecając rządowi udzielenie stypendyów słuchaczom techniki z wyraźnem kontraktem zapewnieniem, że po skończeniu studyów wstąpią do administracyi rządowej. Żałować należy, że administracya państwowa na polu działania, które nie jest niczem innym, jak tylko praktycznem przedsiębiorstwem, nie posługuje się praktycznymi środkami, za pomocą których prywatne przedsiębiorstwa zapewniają sobie zawczasu najlepsze siły.

Komisya wyraża przeto nadzieję, że c. k. Namiestnictwo nie tylko postara się o większą ilość stypendyów dla słuchaczy techniki, ale w skuteczny sposób przedstawi rządowi niezbędną potrzebę powiększenia etatu budownictwa wodnego, polepszenia warunków awansu i podwyższenia płac do tej wysokości, którą przyjął przedsiębiorstwa prywatne. Udało się wprawdzie zabiegom Koła Polskiego w r. 1907. powiększyć ilość urzędników technicznych o 5 posad od 1/7 1907., później zaś postarało się Koło Polskie o wstawienie do budżetu na r. 1908 — 17 nowych posad od 1. października począwszy.

Mimo przedstawień Koła Polskiego jednak pokrzywdzono, jak to już podniósł w interpelacyi poseł br. Battaglia, urzędników państwowej służby budowniczey co do rang a to nie tylko w porównaniu do urzędników tej samej kategorii w innych krajach koronnych, ale nawet w stosunku, który co do rozdziału rang obowiązywał do r. 1907.

W galicyjskiej służbie budowniczej powinno być 3 st. radców budownictwa

w VI. randze, 19 radców budownictwa w VII. randze, przy równoczesnem zmniejszeniu odpowiedniemi rang niższych. Ustanowienie 3 st. radców umożliwiłoby bowiem utworzenie w Namiestnictwie 3 departamentów technicznych, a to: dla spraw wodnych, drogowych i dla architektonicznych, jak to z natury rzeczy wypływa, a ze względu na wielkość kraju jest tem więcej koniecznem, ileż służba techniczna w znacznie mniejszych i posiadających mniej rzek Czechach jest już dawno na 3 departamenty rozdzieloną.

Pomnożenie ilości posad VII. rangi jest również ze względów technicznych konieczne aby technikom państwowym dać możność dostania się przynajmniej do tej rangi, po najdłuższej, uciążliwej i odpowiedzialnej pracy.

Przedstawień powyższych Koła Polskiego nie uwzględniono w budżecie na r. 1908., gdyż 3 - cią posadę VI. rangi wykreślono zupełnie, a VII. rangę powiększono w ogóle o 2 tylko posady, tak że po powiększeniu od 1/10 1908. będzie w Galicyi zaledwie 16 posad VII. rangi na 153 urzędników. Tymczasem cieszą się szczególnie Czesi o wiele większą faworyzacją, jest tam bowiem na 160 urzędników 3 starszych radców VI. rangi, z tych 1 z tytułem i charakterem radcy dworu V-tej rangi, a 24 radców budownictwa VII rangi. Stosunek ten uderza tembardziej, że Galicya jest o $\frac{1}{3}$ część większą co do rozmiarów krajów i jego ludności od Czech, a oprócz tego ma większy budżet na nadzwyczajne i zwyczajne roboty wodne i drogowe.

Stosunków podobnych jak w Galicyi, aby jeden oddział techniczny przy Starostwach, złożony zwykle z dwóch urzędników technicznych, miał do obsłużenia aż 5 powiatów politycznych pod względem technicznym, a nadto do zawiadywania 250 do 280 km. dróg państwowych, nie znajdzie w żadnym kraju koronnym.

O uzyskaniu w Austrii V-tej rangi przez technika nawet mowy być nie może wobec tego, że na 900 urzędników zaledwie 3 posady V-tej rangi istnieją i to tylko w Ministerstwie robót publicznych, a przecież rachunkowy urzędnik w tem Ministerstwie ma już V-tą rangę — a ma ją również wielu innych naczelników mniej ważnych i odpowiedzialnych działów niż działy szefów departamentów technicznych w Namiestnictwach Niższej Austrii, Czech, Styrii, Tyrolu i Galicyi.

Dowodem upośledzenia Galicyi na tem polu jest następująca tabela:

Systemizowany etat

urzędników technicznych wedle projektu budżetu od 1. października 1908 r.

Ranga	Czechy	Austria dolna	Styrya	Tyrol	Galicya		Uwaga
					dotych- czasowy stan	projekt. w. bud- żetu od 1. X. 1908	
VI.	1·88 ⁰ / ₃	1·47 ⁰ / ₁	4·26 ⁰ / ₂	4·17 ⁰ / ₂	1·40 ⁰ / ₂	1·31 ⁰ / ₂	
VII.	15 ⁰ / ₂₄	11·77 ⁰ / ₈	14·9 ⁰ / ₇	14·58 ⁰ / ₇	10·30 ⁰ / ₁₄	10·46 ⁰ / ₁₆	
VIII.	23·75 ⁰ / ₃₈	22·05 ⁰ / ₁₅	27·65 ⁰ / ₁₃	25·0 ⁰ / ₁₂	25·75 ⁰ / ₃₅	25·49 ⁰ / ₃₉	
IX.	28·12 ⁰ / ₄₅	29·41 ⁰ / ₂₀	36·17 ⁰ / ₁₇	33·0 ⁰ / ₁₆	32·40 ⁰ / ₄₄	32·68 ⁰ / ₅₀	
X.	23·75 ⁰ / ₃₈	29·11 ⁰ / ₂₀	12·76 ⁰ / ₆	18·75 ⁰ / ₉	25·01 ⁰ / ₃₄	24·18 ⁰ / ₃₇	
XI.	7·5 ⁰ / ₁₂	5·88 ⁰ / ₄	4·26 ⁰ / ₂	4·17 ⁰ / ₂	5·14 ⁰ / ₇	5·88 ⁰ / ₉	
Razem	160	68	47	48	136	153	

K r a j	Lud- ność w milion.	Powierz- chnia w km ²	Budżet na r. 1908		
			fundusz wodny	fundusz drogowy	razem
			K o r o n		
Czechy	5½	50.000	3,519.757	3,578.826	7,098.583
Galicya	7½	70.000	4,856.259	3,825.715	8,681.974

Daty procentowo podane oznaczają stosunek procentowy rang.

Wyrównanie rang z Czechami wymaga rocznie około 12.000 koron.

W ciągu prac komisji rozwinęła się żywa dyskusja, w której wziął udział poseł Oleśnicki.

„Bardzo liczne i bardzo uzasadnione zażalenia właścicieli gruntów nadbrzeżnych z powodu szkód, jakie w ich gospodarstwie powoduje prowadzona obecnie w kraju regulacja rzek kanałowych, spowodowane są przede wszystkim wadliwościami i brakami samego ustawodawstwa a następnie wadliwościami wykonania budowli regulacyjnych“.

„Nie ulega wątpliwości, że drugie są wynikiem pierwszych i że organa regulacyjne prowadziłyby niezawodnie regulację w innym kierunku, gdyby takowy był im wyraźnie wytknięty przez ustawodawstwo“.

„Istniejące ustawodawstwo, do którego zaliczyć należy także rozporządzenia wykonawcze do ustaw, przedstawia obraz spaczenia i zwichnięcia wielkiej i pięknej idei przez małostkowość i brak zrozumienia doniosłości wytkniętych celów“.

„Nie ulega wątpliwości, że celem całego ustawodawstwa kanałowego było nie tylko urządzenie wygodnych i tanich dróg wodnych ale równocześnie i melioracje gruntów nadbrzeżnych. Wynika to wyraźnie z projektu rządowego ustawy z 11. czerwca 1901 L. 66. Dz. u. p. i z oświadczenia przedstawicieli Rządu przy debacie nad tą ustawą a wyrazem tej tendencji są postanowienia §. 13. ustawy państwowej jak również przepisy rozporządzenia wykonawczego do takowej z 23. kwietnia 1903. Nie ulega też wątpliwości, że ten drugi cel to jest melioracja i podniesienie wartości gruntów nadbrzeżnych, wedle tendencji ustawodawcy miał znaleźć miejsce przy regulacji wszystkich rzek z okazji budowy kanałów uregulować się mających a więc nietylko przy rzekach mających tworzyć kanały ale także mających kanały zasilać wodą“.

„Wynika to zresztą z porównania postanowień §§. 5. i 13. cytowanej ustawy, z których pierwszy obejmuje wyraźnie także rzeki drugiej kategorii, a drugi obowiązek uwzględnienia melioracji wyraźnie do wszystkich rzek w §. 5. wspomnianych odnosi.“

„Ustawodawstwo krajowe, a zatem ustawa z d. 18. września 1901 L. 103 Dz. u. kr., jakoteż w szczególności wydane do niej rozporządzenie wykonawcze z 21. kwietnia 1904, nie powtórzyło wyraźnie zasad §. 13. ust. 2 i 3. rozp. Min. z 23. kwietnia 1903, a tem daną została podstawa do wyrobienia się przekonania, że zasady te przy regulacji rzek, które same nie mają stanowić kanałów, a jedynie mają kanały wodą zasilać, nie mają zastosowania, że zatem regulacja tych rzek bez względu na interesa gospodarcze adjacjentów ma być przeprowadzoną“.

„To przekonanie znajduje swój wyraz w sposobie przeprowadzania regulacji, powodując liczne a uzasadnione żale“.

„Wysoki Sejm zajmował się niejednokrotnie tą sprawą, wyrażając przekonania wręcz odmienne; — na podstawie uchwał Sejmu z r. 1905 zaproponował Wydział krajowy c. k. Namiestnictwu odezwą z 20. lutego 1906 L. 116.332 zmianę

rozporządzenia wykonawczego w kierunku uwzględnienia interesów rolniczych adiacentów w myśl §. 13. ust. państw. i rozporządzenia z 23. kwietnia 1903⁴.

„C. k. Namiestnictwo zgodziło się tylko na przyjęcie ustępu drugiego §. 13. ust. państw. dotyczącego zaopatrzenia osad we wodę, nie zgodziło się natomiast na przyjęcie ustępu trzeciego §. 13. odnoszącego się do melioracji gruntów nadbrzeżnych, jak również nie zgodziło się na żądania wyrażone w rezolucjach Sejmu, by projekta regulacyjne były jeszcze przed zatwierdzeniem planów szczegółowych okazywane i by daną była im możliwość czynienia co do tych planów uwag i podnoszenia zarzutów“.

„Tymczasem właśnie te żądania są esencyonalne i dla adiacentów najważniejsze a nie można sobie przedstawić racji ustawodawczej, dla czegożby odnośne korzyści zapewniane być miały jedynie mieszkańcom nad rzekami kanałowemi, nie zaś i mieszkańcom nad rzekami kanały zasilającemi“.

„Takie panującą praktyką zajęte stanowisko doprowadza do bardzo ujemnych rezultatów dla interesów gospodarstwa rolniczego“.

„Z licznych szczegółów w tym kierunku należy podnieść następujące jako najważniejsze:

a) wychodząc ze stanowiska, że po myśli §. 47. ustawy wodnej każdy grunt który przez jakikolwiek czas pozostawał pod wodą już za grunt przez regulację uzyskany ma się uważać — nie przedkładają władze regulacyjne w spisie wyłączonej się mających gruntów odnośnych przestrzeżeni, jakkolwiek te są na prywatne osoby intabulowane i przez nie posiadane a w taki sposób dokonuje się przez organa techniczne decydujące w tym wypadku o prawie własności na szeroką skalę zabór własności prywatnej na rzecz skarbu regulacyjnego.

b) Odjęcie adiacentom możności wglądu w plany szczegółowe przed ich zatwierdzeniem i czynienia w tym stadyum zarzutów co do trasy powoduje często, że trasa regulacyjna odcina od gmin i prywatnych właścicieli ich grunta i sianożęcia, dzieli na drobne części jednolite dotąd obszary takowych i w tym niezmiernie utrudnia gospodarstwo — przyjazdy i przepędy nie są możliwe z powodu pogłębienia wody i zwiększonej wartkości a z tego samego powodu i promy nie dają się utrzymać i nie odpowiadają celom humanitarnym.

c) Pogłębione koryta regulowanych rzek powodują wyschnięcie przyległych gruntów a w szczególności pastwisk. Przedsiębiorstwo regulacyjne nie zabezpiecza koniecznego nawodnienia i zapobieżenia przeciw temu wyschnięciu.

d) Przez regulację zniesione zostają nadbrzeżne poidła i stójła a te jakie władze regulacyjne potem wyznaczają, ani w części nie zastępują tych, jakie mieli właściciele pastwisk przed regulacją.

e) Prawo poboru piasku, kamieni i szutru z rzek nadzwyczaj ważne dla gospodarstwa bywa przez regulację bardzo często faktycznie udaremnione, gdyż organa regulacyjne wyznaczają tym, którzy dotychczas na całej przestrzeni pobierać piasek i szuter byli uprawnieni, pewne tylko dowolnie wybrane miejsca, w których często właśnie piasku, szutru względnie kamienia wcale niema.

f) Prawa wodne np. młyny narażone są przez regulację na niebezpieczeństwo, gdyż obniżenie wody w korycie rzeki powoduje wyschnięcie młynówek i zastanowienie ruchu młynów.

g) Nieogrodzenie zakulturowanych brzegów od sąsiednich pastwisk naraża właścicieli tychże na konieczność utrzymywania licznej straży polnej względnie na kary i sekatury z powodu wstąpienia bydła na zakulturowane przestrzenie“.

„Obecnie władze regulacyjne zupełnie nie uwzględniają tych i innych dla gospodarstwa rolnego ciężkich niekorzyści, musiałyby jednak je bezwarunkowo uwzględnić, gdyby były wyraźnem przepisem ustawy do tego obowiązane“.

„Wobec tego uzasadnionym jest wniosek :

„Wysoki Sejm krajowy raczy uchwalić do c. k. Rządu rezolucyje z bardzo stanowczem wezwaniem:“

„1. Uzupelnienia rozporządzenia wykonawczego z 21. kwietnia 1904. postanowieniem także i trzeciego ustępu §. 13. ustawy z 11. czerwca 1901. L. 66. Dz. u. p. tudzież przepisem, że projekta regulacji interesowanym przed zatwierdzeniem planów szczegółowych okazywane być winny, przyczem ma im służyć prawo wnoszenia przeciw takowym zarzutów i podnoszenia żądań, które mają być przedmiotem oceny krajowej Komisji regulacyjnej“.

„2. Wydania ścisłego polecenia władzom regulacyję przeprowadzającym i ich organom, by w myśl tych przepisów ściśle przestrzegały, ażeby wskutek regulacji stosunki gospodarcze adjacentów nie uległy pogorszeniu a przeciwnie polepszeniu a w szczególności by co do interesów gospodarczych wyżej pod a) do g) wyliczonych danem było interesowanym całkowite zabezpieczenie przed pogorszeniem względnie całkowite wynagrodzenie, gdy pogorszeniu temu żadną miarą nie da się zapobiedz“.

Po posle Oleśnickim przemówił poseł ks. Kazimierz Lubomirski:

„Głównym powodem niezmiernie zaostrzonego stosunku między ludnością a władzą regulacyjną, oprócz wielu uzasadnionych skarg są różnego rodzaju nieporozumienia, które w dwóch szczególnie kierunkach są widoczne, najprzód w okolicach, gdzie nad rzekami znajdują się pasze — interesenci bronią się przed zamienieniem pasz na grunta bezwartościowe (bo tam uprawa spulchniająca nie możliwa) a władze regulacyjne myślą, że oni chcą się wzbogacić funduszem regulacyjnym; — jedyne wyjście projektować równocześnie nawodnienie, do którego interesenci chętnie osobno się przyczynią, koszta będą małe, bo jedną jeszcze można zawodzić ogromną przestrzeń, a są tylko trzy rzeki z paszami po brzegach. Ustawa państwowa mówi, że grunta nie mają być deteriorowane — jedyną na to i najtańszą drogą jest nawodnienie. Dalszem nieporozumieniem jest to, że przypisuje się winę i niechęć organom pracującym na rzekach — ja na odwrót myślę, że organa są dobrze usposobione, ale ustawy złe. Te ustawy muszą być zmienione. — Pracownicy na rzekach boją się nad tem, że zamiast pracować ręka w rękę z ludnością muszą być otoczeni żandarmami i walczyć z ludnością. Teraz jest chwila, aby ustawę w różnych kierunkach zmienić, — od energii zatem naszej zależeć będzie, aby te ulgi osiągnąć, które są konieczne dla ludności, przedewszystkiem co do nowego brzmienia §. 47. i uregulowania kwestyi sadzenia wikliny przez ludność, której dziś się to zakazuje nawet tam, gdzie regulacji jeszcze się nie prowadzi. Karze się bardzo srogo i zmusza do sprowadzenia komisji aż ze Starostwa. Inżynier regulacyjny mógłby w krótkiej drodze wskazać granice dopuszczalne bez kosztów, gdyż inżynier ten objeżdża często rzeki kanałowe. Obecny stan jest ogromnie uciążliwy i doprowadza ludność do rozpacz“.

Poseł Kędzior poruszył sprawę zabierania odsypisk na rzecz funduszów regulacyjnych i podniósł, że w innych krajach oprócz Galicyi i Bukowiny państwo nie posiada kępy wiklinowych. Wszystkie kępy są tam własnością prywatną, jak np. na rzece Inn.

Okazuje się to np. w preliminarzu dotacyi wodnej na r. 1908, gdzie Rząd preliminuje dochód z wikliny:

1) na Wiśle	35.000 K
2) na Sanie	16.000 „
3) na Dunajcu	12.000 „
4) na Wisłoce	6.000 „
5) na Dniestrze	7.000 „

Razem 76.000 K

*

Następnie oświadczył się poseł Kędzior za zamieszczeniem w rozporządzeniu wykonawczem do ustawy o regulacji rzek kanałowych (§. 2. ustęp f) powołania się na ustęp trzeci §. 13. ustawy z 11. czerwca 1901. Dz. p. p. nr. 66 celem zapewnienia melioracyj podobnie jak w Czechach, gdzie przy regulacji rzek kanałowych Rząd buduje wały ochronne, rowy osuszające, jazy dla zakładów przemysłowych i dla nawodnienia — a przy regulacji Dediny przewidziano osuszenie i nawodnienie łąk.

Dalej zwrócił uwagę poseł Kędzior, aby Rząd nie karał włościan za zawiklanie ich własnych odsypisk na Rabie, gdyż otrzymywali oni ze skarbu kraju i państwa subwencye na ten właśnie cel.

Wreszcie podniósł wymieniony poseł, że w interesie regulacji rzek, z których każda ma swoje odrębne właściwości, leży, ażeby kierownicy budowy nie byli przenoszani, lecz wedle możności jak najdłużej byli zajęci prowadzeniem robót na tej samej rzece.

Poseł br. Brunicki uczynił następujące uwagi:

„Regulacja nie zadowala adjacentów, nawet ci, co dawniej się nią cieszyli, dziś wieleby dali, by nie regulowano (tak, jak to robią), a powód w tem leży, iż nie uwzględnia się życzeń i potrzeb lokalnych czynników, a kierownictwa regulacji są wysoce fiskalnym duchem owiane. Przez obniżenie koryta wody w rzece pogarsza się w wysokim stopniu warunki bytu dla roślin rosnących na przyległych gruntach, które przed regulacją były dobrymi pastwiskami, po obniżeniu zaś wody rośliny korzeniami do sfery wilgoci nie dosięgną, wegetacja się zmniejszy — a wskutek tego nie tylko wydajność pastwisk jako takich bardzo się pogorszy, ale nawet wskutek zmniejszenia rzeki na trawy, narazi się te grunta przy wielkich wylewach na wrywania i obnażania. Podczas gdy na Łabie robią rozmaite urządzenia nawadniające, a nawet umożliwiające zalew wodą użyźniającą — u nas nieraz wręcz odmawia się uzasadnionym żądaniom stron w kierunku umożliwiania racjonalnej gospodarki na przyległych gruntach a przynajmniej uchronienia tych gruntów od niezawodnego pogorszenia“.

„Co do skarg adjacentów z powodu szykan kierownictw regulacyjnych (szykan może wywołanych obroną interesowanych stron przed wielką szkodą) to wielką rolę gra tu fiskalizm bezmierny tychże kierownictw. Czy te skargi są uzasadnione, można stwierdzić na miejscu i najlepszym sposobem wybrnięcia z tego koła błędnego byłaby sine ira et studio przeprowadzona wizya lokalna życzliwie i po obywatelsku myślących wysokich urzędników Namiestnictwa, by ci się przekonali, że w pewnych wypadkach informacje kierownictw regulacyjnych nie są ściśle zgodne z rzeczywistością i nie mają ani śladu życzliwości dla rolnictwa“.

Poseł Bojko postawił rezolucye zamieszczone na końcu sprawozdania, które komisya przyjęła.

Pan Rektor Niementowski przemówił w następujący sposób:

„Skoro z komisji wodnej odzywają się głosy w sprawie konieczności przygotowania sił technicznych dla spraw regulacji rzek, zaznaczyć warto, że ze strony administracji finansów państwa, Szkoła politechniczna, której zadaniem jest właśnie przygotowanie do praktyki owych sił technicznych, nie zawsze znajduje to poparcie, na jakie zasługuje w swych żądaniach ze względu na interes kraju“.

„Oto dla wykształcenia inżynierów wodnych, podstawowa katedra robót wodnych zajmowana przed laty przez profesora Rychtera, później prowizorycznie przez przeszło lat cztery zastępowana przez znanego w kraju inżyniera Bodaszewskiego — będzie obecnie obsadzoną, lecz prawdopodobnie niestety nie tak, jakby tego życzyć sobie należało w interesie kraju. Ażeby na to stanowisko zdobyć siłę wytrawną, o rozgłosnem nazwisku jednego z tych techników, którzy pra-

cują ze sławą po za granicami kraju, (j. n. profesora politechniki Zurychskiej Narutowicza), trzebaby zerwać z systemem drobnostkowej oszczędności, a w danym przypadku, gdy jest możność pozyskania sił wybitnych, nie szczędzono na to potrzebnych środków“.

Po raz drugi przemówił poseł br. Brunicki, podnosząc, „że przy przeprowadzaniu komisji obchodowych, nie udziela się wszystkim stronom interesowanym planów — lecz, jak to miało teraz miejsce przy obchodzie regulacji Stryja w gminach katastr. Dobrzany, Uhersko, Wierczany etc., wyłożono je w starostwie, a w paru urzędach gminnych lub obszarach dworskich małe plany częściowe, nie można się było pozozumieć wzajemnie i wyniki były złe, tak dla stron, jak i pod względem publicznym“.

Poseł Dr. Kolischer zauważył, „że, ażeby i rychło i racjonalnie przeprowadzić regulację rzek, musi administracja publiczna dysponować odpowiednią ilością sił technicznych znakomicie wykształconych Tymczasem wiadomą jest rzeczą, że Namiestnictwo dysponuje tylko niedostateczną ilością sił technicznych wogóle, a hydrotechników w szczególności. Wszelkie rezolucye i w Parlamencie i w Sejmie uchwalone, mające na celu, żeby Rząd przez stypendya postarał się o większą ilość młodzieży oddającą się nauce hydrotechniki, by w ten sposób zabezpieczyć dla administracji publicznej dostateczną ilość sił zawodowych, zostały niedostatecznie, albo całkiem nieuwzględnione“.

„Notoryczną rzeczą jest, że administracja publiczna wogóle, a w szczególności administracja państwowa wbrew intencjom Parlamentu i Sejmu nie wysłała dostatecznej ilości hydrotechników na koszt Rządu za granicę państwa i do innych prowincyi celem gruntownego wykształcenia ich i poznania trudności, na jakie trafiła regulacja rzek w innych krajach i jak one zostały pokonane. Oszczędność ta jest największem marnotrawstwem“.

„Faktem też jeż jest, że stosunki awansu techników wogóle, jak i hydrotechników w szczególności, są w państwie i w kraju nędzne. Wiadomem dalej, że Namiestnictwo największego kraju koronnego, niema ani jednego technika w randze piątej; nie trzeba się tedy dziwić, że zdolni i gorliwi technicy nie chętnie wstępują do administracji publicznej, a nędzne stosunki awansowe administracji państwowej nie mogą zachęcić młodych inżynierów do poświęcenia się służbie publicznej i tak mamy tu to błędne koło: państwo żali się na brak inżynierów i nie obsadza miejsc najbardziej potrzebnych i równocześnie nie uwzględnia, że gdyby państwo dysponowało tymi środkami, którymi w społeczeństwach kulturowych dysponuje administracja publiczna, gdyby państwo dało możność egzystencji materialnej dla techników, nie istniałby zupełnie prawdziwy brak sił technicznych, który utrudnia działalność na polu hydrotechniki i ten to brak tęgich, a przedewszystkiem dostatecznych sił, utrudnia przeprowadzenie wielkich zadań przy regulacjach rzek“.

„Tutaj zaiste przez obfite stypendya dla młodzieży kształcącej się, przez dostateczne zasiłki na podróże celem studyowania robót wodnych w innych krajach, przez lepsze stosunki awansu, brak sił technicznych da się łatwo usunąć, a wtedy niejedna regulacja rzek będzie racjonalniej, szybciej i bardziej ekonomicznie przeprowadzoną“.

C. k. Rząd powołał się odnośnie do licznych w komisji wyrażonych życzeń na poniżej podane rozporządzenie.

Odpis okólnika c. k. Namiestnictwa z 23. maja 1906 L. 47838/906/VII a wy stosowanego do wszystkich c. k. Kierownictw budowy regulacji rzek galicyjskich tudzież Ekspozytur tych kierownictw.

Dochodzenie wodno prawne przeprowadzone dotychczas względem projektów regulacji rzek krajowych i doświadczenia nabyte przytem wykazały, z jednej

strony, że c. k. kierownictwo budowy nie będąc należycie poinformowane o życzeniach i żądaniach stron interesowanych, nie uwzględniały tych życzeń już przy wypracowaniu szczegółowych operatów technicznych, chociaż to było możliwem bez ujmy dla całości projektu, a z drugiej strony, że strony interesowane nie mogły częstokroć zasięgnąć potrzebnych im informacji, celem rozpatrzenia, o ile projektowane roboty regulacyjne wpłyną na ich interesy.

Ponieważ należyte zrozumienie obopólnych interesów i ich wzajemne wyświecenie przyczyni się w znacznej mierze do pomyślnego wyniku rozpraw i zapobiegnie zażaleniom i utyskiwaniom na niedokładność projektów, przeto c. k. Namiestnictwo poleca c. k. Kierownictwu (Ekspozyturze), by przed wypracowaniem względnie podczas wypracowania szczegółowych projektów porozumiewały się z interesowanymi właścicielami gruntów, zakładów wodnych, komunikacyjnych i t. p. co do ich życzeń i by uwzględniały te życzenia już przy wypracowaniu projektów, o ile to jest możliwem bez ujmy dla całości projektu i celu regulacji.

Przedkładając te projekty szczegółowe Namiestnictwu do zatwierdzenia, należy zdać sprawę o podniesionych żądaniach i życzeniach stron i wyniku porozumienia się ze stronami.

C. k. Namiestnictwo poleca również c. k. Kierownictwu (Ekspozyturze) by prywatnym interesentom zgłaszającym się po informację w sprawach regulacyjnych, udzielały życzliwie i chętnie wszelkich wyjaśnień, tudzież by korzystały z tej sposobności w celu wzajemnego poinformowania się o życzeniach i żądaniach tych interesentów.

W końcu poleca c. k. Namiestnictwo c. k. Kierownictwom budowy odwołując się do okólnika z 4. sierpnia 1904 L. 96091, by dla robót regulacyjnych, o ile one mają być wykonane na terytoryum kolejowem w obrębie graniczników kolejowych (np. doprowadzenie tam pod mosty kolejowe, nawiązywanie budowli regulacyjnych do gruntów lub obiektów kolejowych i t. p.) przedkładały razem z operatem do dochodzenia wodno-prawnego i osobny szczegółowy plan (w skali co najmniej 1:2880) dla tych robót w trzech egzemplarzach, a to w tym celu, by można przed rozpisaniem rozprawy uzyskać od Władz kolejowych zasadnicze pozwolenie na wykonanie tych robót, a następnie przeprowadzić na podstawie tych planów równocześnie z dochodzeniem wodno-prawnem i polityczną komisję obchodową, w myśl rozporządzenia ministerjalnego z 25. stycznia 1879 Dz. p. p. Nr. 19 co do budowli na terytoryum kolejowem projektowanych.

C. k. Namiestnik, Potocki w. r.

Komisya wyraża nadzieję, że rząd powyższe rozporządzenie w kierunkach w rezolucjach wskazanych uzupełni i postara się o sumienne i ścisłe wykonanie także i tych rozporządzeń, które wydano dotychczas i wyda się w przyszłości w celu ochrony praw ludności przy regulacji rzek.

Zeszłoroczne rezolucye.

Komisya z ubolewaniem stwierdza, że niewykonanie kilku rezolucyi w sprawach z regulacją rzek i gospodarstwem wodnem związek mających przez rząd centralny stało się niestety regułą. Nie myśląc wszak w tej mierze powtarzać dawniejszych wywodów, powołuje się na zeszłoroczne sprawozdanie z dnia 24. września 1907 L. 2888/907, którego uwagi w tym kierunku pod niejednym względem są niestety aktualne, oraz na przedstawiony w sprawozdaniu Wydziału krajowego stan faktyczny.

Oprócz uwag zawartych w powyższem sprawozdaniu Wydziału krajowego przedłożył Wydział krajowy referentowi komisji odpis reskryptu Ministerstwa

spraw wewnętrznych z dnia 1. lipca 1908 l. 1767, nadesłany Wydziałowi krajowemu odezwą c. k. Prezydium Namiestnictwa z dnia 11. września 1908 L. 14.504.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych wzięło pod rozwagę następującą rezolucję Sejmu galicyjskiego z dnia 12. marca 1907:

a) ażeby c. k. Rząd jak najrychlej przeniósł sekcję c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich ze Sambora do Lwowa, przydzielając takową do Namiestnictwa i utworzył ekspozyturę tej sekcji w Krakowie dla wykonania zabudowań potoków w dorzeczu Wisły.

Wedle zdania c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych punktem wyjścia powyższej rezolucji była zapewne okoliczność, że według noweli, która 9. maja 1907 Dz. u. kr. 54. moc prawną uzyskała, miało się wykonać cały szereg zabudowań potoków górskich na koszt tak zwanego kredytu 75 milionów i na koszt kraju, a jednak bez pomocy funduszu melioracyjnego. Okazało się też w wysokim stopniu zalecenia godnem, ażeby zatrudnić tem zadaniem bogate w liczne doświadczenia państwowe organa dla potoków górskich, z drugiej zaś strony uznawał Sejm za wskazane, ażeby naczelną władzą w tej mierze było c. k. Namiestnictwo, które zajmuje się pozostającą z zabudowaniem potoków górskich w ścisłym technicznym związku regulacją rzek. To życzenie, któremu według zdania c. k. Ministerstwa nie można odmówić pewnego uprawnienia, należy, jak pisze c. k. Ministerstwo, wziąć w rachubę w inny sposób.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych uznało utworzenie w moc ustawy z 9. maja 1907 ekspozytury leśno-technicznego oddziału dla zabudowania potoków górskich, z siedzibą urzędową we Lwowie za wskazane i zgodziło się na oddanie tej ekspozytury na mocy §. 40. instrukcji służbowej do rozporządzenia Komisji dla regulacji rzek, a względnie organom wykonawczym t. j. c. k. Namiestnictwu i Wydziałowi krajowemu.

C. k. Ministerstwo rolnictwa oświadczyło notą z 1. maja 1908 gotowość wypełnienia odnośnego życzenia i utworzenia rzeczzonej ekspozytury.

Z zastrzeżeniem przyzwolenia c. k. Ministerstwa rolnictwa na układy Ministerstwa spraw wewnętrznych z Wydziałem krajowym w sprawie służbowego stosunku ekspozytury do utworzonych na mocy ustawy z dnia 18. września 1901 Dz. u. kr. Komisji dla regulacji rzek, zwróciło już teraz c. k. Ministerstwo rolnictwa na to uwagę, że o ileby porozumienie Ministerstwa spraw wewnętrznych z Wydziałem krajowym wyszło po za granice uregulowanego § 40 ustawy z 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103 służbowego stosunku, Ministerstwo rolnictwa musi obstawać przy utrzymaniu tych wszystkich przepisów niniejszej instrukcji, które dotyczą osobistego i dyscyplinarnego podporządkowania odnośnych organów pod Ministerstwo rolnictwa.

Z istnieniem ekspozytury połączone koszta każdego rodzaju t. j. pensye dotyczących organów, których liczbę możnaby ograniczyć do 5 lub 6, musiałby ponieść utworzony na podstawie ustawy z 18. września 1901 r. Dz. u. kr. nr. 103 i ustawy z 9. maja 1907 Dz. u. kr. nr. 54 fundusz budowlany.

Zdaniem Komisji wobec faktu, że fundusz regulacyjny ponosi koszta utrzymania ekspozytury, także i władza nad nią skupiać się powinna w Komisji dla regulacji rzek, w której przecież Ministerstwo rolnictwa jest reprezentowanym i w każdej chwili wpływ wywrzeć może.

Na rezolucję rzeczoną odpowiedział Wydział krajowy odezwą z dnia 21. września 1908 L. 95179:

„Odnosnie do tamtejszaj odezwy z dnia 11. września rb. L. 14504/pr. oznajmiamy c. k. Prezydium Namiestnictwa, że Wydział krajowy zgadza się na ustanowienie ekspozytury Sekcji Samborskiej c. k. oddziału leśno-technicznego dla za-

budowania potoków górskich z siedzibą we Lwowie na warunkach podanych w re-skrypcie c. k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 1. lipca 1908 L. 17674, uważa jednak za niedostateczną liczbę 5 do 6 techników lasowych, którzy do tej ekspozytury mają być przydzieleni.

Dalej obstaje Wydział krajowy przy wykonaniu rezolucyi sejmowej z dnia 12. marca 1907. w sprawie wzmocnienia sekcji samborskiej i jej przyszłej ekspozytury we Lwowie inżynierami specjalnie w tym celu wykształconymi, zwłaszcza, że na stypendya dla inżynierów celem uzupełnienia wiadomości w tym kierunku uchwaliła komisya regulacyjna na posiedzeniu dnia 8. sierpnia 1907 kredyt 15000 koron z funduszu regulacyjnego. Wreszcie oczekuje Wydział krajowy udzielenia projektu rozporządzenia wykonawczego po myśli końcowego ustępu powołanego reskryptu ministeryalnego i uprasza c. k. Prezydum Namiestnictwa o uwzględnienie w tym projekcie postulatów zawartych w tutejszej odezwie z dnia 29. kwietnia 1908. L. 38681.“

Rezolucye *b)* i *c)* z 12. marca 1907 brzmią :

b) ażeby c. k. Rząd jaknajrychlej powiększył personal galicyjskiej sekcji c. k. oddziału leśno-technicznego dla zabudowań potoków górskich o potrzebną ilość techników lasowych;

c) ażeby c. k. Rząd wzmocnił sekcję galicyjską c. k. oddziału leśno-technicznego specjalnie w tym celu wykształconymi inżynierami i utworzył osobne stypendya dla ukończonych słuchaczy inżynierii celem umożliwienia im studyów w sekcji leśnej c. k. Akademii rolniczej w Wiedniu, podobnie jak dla inżynierów melioracyjnych.

C. k. Ministerstwo rolnictwa oświadczyło, że nie omieszka w celu powiększenia leśno-technicznego personalu przedsięwziąć właściwe środki, skoro się tego potrzeba okaże.

Że jednak dotychczas, według zdania Ministerstwa, którego Komisya nie podziela, nie okazało się potrzebnem użycie ukończonych słuchaczy zawodu inżynierskiego do służby zabudowania dzikich potoków, c. k. Ministerstwo rolnictwa oświadczyło, że nie może w ogólności przystąpić do żądanego powiększenia personalu i że nie rozporządza środkami w celu udzielania stypendyów ukończonym słuchaczom technicznych szkół.

Rezolucya *d)* z 12. marca 1907 opiewa :

d) aby c. k. Rząd projekty regulacyjno-techniczne regulacji zabudowania potoków i zapor wypracował w formie jednolitej. obejmującej części rzek ze sobą złączone i całość tworzące

W sprawie tej oświadczyło c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych, że żądane uwzględnienie regulacji rzek, zabudowania potoków i zapor przy zabudowaniu potoków górskich tam, gdzie pomiędzy temi robotami jest związek, uważać należy za niezaprzeczenie uzasadnione, może też spodziewać się ze strony Ministerstwa spraw wewnętrznych, a względnie Ministerstwa rolnictwa najenergiczniejszego poparcia; jednolitość zapewnia już fakt, że według §. 1. ostatniego ustępu ustawy z 9. maja 1907 Dz. u. kr. Nr. 54., przy uregulowanych w tejże ustawie przedsiębiorstwach znajdują zastosowania postanowienia ustawy z 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103.

A stąd też w celu uchwalania projektów generalnych, jak i w celu zatwierdzania projektów szczegółowych dla zabudowania potoków górskich i zapor według ustawy z 9. maja 1907 utrzymaną jest w całości kompetencya Komisji dla regulacji rzek, ale jednak bez uszczerbku dla kompetencyi Ministerstwa rolnictwa, które ma uznać publiczny pożytek przedsiębiorstwa, a oprócz tego funguje na podstawie §. 15. ustawy o regulacji rzek, Komisya dla regulacji rzek;

także i w tym wypadku, jeżeli w wykonaniu przewidzianych w tej ustawie prac regulacyjnych okaże się potrzeba przedsięwzięcia robót w celu nieszkodliwego odwrócenia wód górskich w myśl ustawy z 30. czerwca 1884 Dz. u. p. Nr. 117: wówczas wedle §. 23. powyższej ustawy jest kompetentną Komisya dla regulacji rzek, a postanowienie to stosuje się do zabezpieczonych ustawą z 9. maja 1907 Dz. u. kr. Nr. 54 przedsiębiorstw. A wreszcie administracya funduszami przyzwo-
lonymi ustawą o regulacji rzek z r. 1901 i nowelą z r. 1907 jest jednolitą, gdyż na podstawie §. 5. ust. 2. noweli utworzone państwowe i krajowe udziały w wydatkach mają wpływać do powstałego według §. 4. ustawy o regulacji rzek funduszu.

Sejm uchwalił również 12. marca 1907 następującą rezolucyę:

e) „aby c. k. Rząd ewentualne rozporządzenie wykonawcze ustawy w najkrótszym czasie, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, wydał w takiej formie, aby roboty, o ile nie będą oddane Wydziałowi krajowemu, były prowadzone pod jednolitym zarządem razem z regulacją innych przestrzeni rzek“.

C. k. Ministerstwo jest gotowem odpowiedzieć temu życzeniu, prosi też Wydział krajowy o wypracowanie projektu takiego rozporządzenia i o przedłożenie go do zatwierdzenia Ministerstwu spraw wewnętrznych.

Rezolucyę w sprawie regulacji Czeremoszu i Prutu wykonało c. k. Namieśtnictwo, tworząc od 1. lipca 1907 kierownictwo budowy Czeremoszu w Śniatynie a regulacji Prutu w Kołomyi, które ma objąć wszystkie roboty regulacyjne na Prucie od Kołomyi do granicy bukowińskiej, tudzież na Prucie powyżej Kołomyi. Kierownictwo to, do którego przydzielono trzech urzędników technicznych i jednego ukończonego słuchacza szkoły politechnicznej, miało rozpocząć swą działalność 1. lipca 1907 i zająć się również wykonaniem pomiarów na Prucie od granicy bukowińskiej do Worochty, oraz na Czeremoszu połączonym, białym i czarnym celem opracowania generalnych projektów na systematyczną regulacyę obu tych rzek.

W sposób powyższy uwzględnił też c. k. Rząd w części życzenia, zawarte w przydzielonym komisyi wodnej wniosku posłów Krzysztofowicza i Moysy, oraz wniosku posła Leszka Cieńskiego.

Wnioski rzeczono brzmia:

1. Wniosek posła Krzysztołowicza i Moysy:

„Zważywszy, że górskie rzeki Prut, z dopływem Rybnicą i Czeremoszem wyrządziły w gminach powiatu Śniatyńskiego, które przepływają, niezmiernie szkody i zagrażają zniszczeniem całych wsi;

„zważywszy, że biuro regulacji Prutu i Czeremosza założone w Kołomyi, nie jest zaopatrzone w dostateczne siły techniczne, aby mógł wykonać pomiary i czynności regulacyjne w szybszem tempie, odpowiadajacem grozie położenia;

„Wysoki Sejm raczy uchwalić“:

„Wzywa się c. k. Rząd:

„1. aby utworzył w najbliższym czasie odrębne biuro regulacji Czeremosza z siedzibą w Śniatynie“;

„2. aby z dotacyi zwyczajnej wykonał najspieszniej niezbędne ubezpieczenia rzek Prutu, Rybnicy i Czeremosza w gminach: Borszczów, Chlebiczyn, Trójca, Wołoczkwce-Zawale, Załucze, Kniaże, Popielniki Rożnów, Nowosielica, Dżurów, Rudniki“.

2. Wniosek posła Leszka Cieńskiego:

„C. k. Rząd zechce bezzwocznie przystąpić do wykonania robót regulacyjnych na rzece Prut na przestrzeni od mostu rządowego w Kołomyi do Siemakowic i polecił biuru regulacji Prutu w Kołomyi, aby się energicznie i w najbliższym czasie zajęło wykonaniem rzeczonych robót“.

Dyskusya wykazała, że wykonanie wniosków powyższych już jest w toku, przeto uchwalenie rezolucyi byłoby bezprzedmiotowem.

Sejm przydzielił również Komisji wniosek poła Krynickiego, Wysokiemu Sejmowi zalecony do uchwały:

„Zważywszy, że tak dopływy Bystrzycy sołotw., t. j. górskie potoki Lubieniec, Maniawka, Rakowiec, jak i sama rzeka Bystrzyca płynące obok wyżej nazwanych gmin, rok rocznie zalewają niżej położone grunta i domy i niszczą mienie ludności a nawet bezpośrednio już zagrażają życiu mieszkańców“;

„zważywszy, że powiat Bohorodczański oprócz szkód elementarnych z powodu posuchy na wiosnę, deszczów — dotknięty został jeszcze dwukrotnym, dotąd niebywałym wylewem Bystrzycy i jej dopływów tak, że wszelką w niższych miejscach zasadzoną ogrodowinę i zasiane zboże, nawet i łąki woda zupełnie zamuliła, wiele dziesiątek morgów ornej ziemi zabrała, domy i budynki uniosła i uszkodziła“;

„zważywszy, że w samym sprawozdaniu Wydziału krajowego powiat Bohorodczański ma szkodę do 75%“;

„zważywszy, że tylko bezzwłoczne ubezpieczenie brzegów tych rzek i dopływów może bodaj w części usunąć niebezpieczeństwo na czas najbliższy — żeby uchronić ludność og dalszych szkód — dopóki prawidłowa regulacya, która zresztą dopiero na późniejszy czas jest wyznaczoną — nie nastąpi“;

„zważywszy, że regulacya Bystrzycy i jej dopływów według programu dokończ ma c. k. Rząd“.

„Wysokoki Sejm raczy uchwalić“:

„Wzywa zię c. k. Rząd, ażeby wniesioną do c. k. Namiestnictwa prośbę gmin nadbrzeżnych rzeki Bystrzycy i jej dopływów, o jej uregulowanie, a co najmniej o zabezpieczenie brzegów w miejscach, gdzie zagraża bezpośrednio domom i gospodarczym budynkom oraz ogrodom, jak najrychlej korzystnie i przychylnie załatwił i bezzwłocznie co potrzeba urzędowi regulacyi Bystrzycy sołotw. w Stanisławowie poruczył“.

Do rocznej albo półrocznej wypłaty funduszków przez c. k. Ministerstwo przywiązuje Komisya wagę nietylko w wymienionym w odezwie c. k. Prezydum Namiestnictwa z d. 8. kwietnia 1908 L. 71.360/08 (Alegat 2 do sprawozdania Wydziału krajowego) — w celu ułatwienia czynności manipulacyjnych Namiestnictwa, ale głównie w celu umożliwienia kierownictwom zakupna większych zapasów materiałów budowy.

Komisya z żalem stwierdza, że pomimo utworzenia Ministerstwa robót publicznych skupienie wszystkich agend budownictwa wodnego w jednej centralnej władzy nie nastąpiło, że też i obecnie w każdym ważniejszym do zakresu działania Komisji dla regulacyi rzek nie należącym wypadku czekać należy na przydługie porozumienie trzech ministerstw. Zaleca przeto Komisya skupienie agend wodnych w Ministerstwie robót publicznych.

§. 19. statutu krajowego przyznaje Wysokiemu Sejmowi prawo do obradowania i czynienia wniosków w przedmiocie obwieszczonych powszechnych ustaw i rozporządzeń pod względem ich szczególnego oddziaływania na dobro kraju. Komisya zaleca Wysokiemu Sejmowi odwołanie się do tego prawa i przyjęcie do wiadomości uwag dotyczących ustawy o budżecie państwowym, a mianowicie dotacyi wodnej na regulację rzek spławnych.

Na regulację rzek spławnych uchwaliła Rada państwa na lata 1905 i 1906 wraz z resztami kredytów z r. 1904 — 8,718.891 K. Z sumy tej wydano w latach 1905 i 1906 jedynie tylko 5,900.000 K, a zatem 2,818.195 K mniej, aniżeli było do rozporządzenia.

A jakkolwiek część tej sumy spożytkowaną zostanie w r. 1907, jest ze względu na czasowe ograniczenie użycia reszty kredytu z r. 1904, uzasadniona obawa, że wielka część reszty kredytu z r. 1904 w sumie 659.220 K dla celów regulacji rzek przepadnie. Komisya z żalem widzi, że wykonanie programu regulacji rzek spławnych, które tworzą z rzekami kanałowemi nierozzerwalną całość, się opóźnia, z naciśkiem też żądać musi zapewnienia pomnożenia sił za pomocą stypendyów.

Na powyższych podstawach Komisya wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

A. 1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 21. lipca 1908 L. 71.360/908.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby na roboty około regulacji rzek w myśl programu uchwalonego przez Komisję dla regulacji rzek przeznaczone kwoty, w terminach właściwych wypłacał, — ażeby przeto w przyszłości części ogólnych kosztów budowy w latach 1909 do 1912 wykonać się mających nie jak dotychczas w miesięcznych ratach, ale w rocznych lub półrocznych ratach c. k. Namiestnictwu asygnował.

3. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby bieg robót około regulacji rzek ustawą z dnia 9. maja 1907 objętych przyspieszył.

4. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby specjalnych komisarzy wodnych w myśl §. 20. rozporządzenia wykonawczego do ustawy krajowej z dnia 18. września 1901 Dz. u. kr. Nr. 103 jak najprędzej powołał i wydanie instrukcyi dla nich przyspieszył, oraz ażeby utworzył osobne posady w celu powoływania hydrotechników jako znawców zawodowych dla władz politycznych.

5. Zważywszy, że nowa organizacya władz centralnych tak ze względu na brak jednolitego kierunku, jak i z uwagi na wynikającą z powodu potrzeby porozumienia się kilku czynników stratę czasu, może wystawić wczesne i praktyczne wykonanie dróg wodnych i regulacji rzek na poważne niebezpieczeństwo,

Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby w duchu równocześnie z ustawą kanałową w r. 1901 przez Izbę poselską uchwalonej, a dotychczas niewykonanej rezolucyi, skupił wszystkie dotychczas w Ministerstwie handlu, spraw wewnętrznych i rolnictwa rozstrzelone agendy budownictwa wodnego w Ministerstwie dla robót publicznych.

6. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby utworzył przy c. k. Namiestnictwie bezpośrednio Namiestnikowi podlegającą dyrekcję dla wszystkich działów gospodarstwa wodnego, dla kanałów, rzek spławnych i niespławnych, zabudowania potoków górskich, rewizyi projektów melioracyjnych i spółek wodnych, a zanim to nastąpi, przydzielił sprawy dotyczące budowy kanałów, rzek spławnych, zabudowania potoków górskich i zalesienia stoków gór Departamentowi Namiestnictwa dla robót wodnych.

7. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby podwyższył tak fundusz na zawodowe kształcenie większej liczby techników dla budowli wodnych, jak i dotację dla inżynierów w celu ułatwienia im specjalnego kształcenia się za granicą przy budowlach wodnych.

8. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby rozszerzył zakres działania władz krajowych w sprawach dotyczących budowy kanałów, regulacji rzek spławnych, zabudowania potoków górskich i zalesienia stoków gór.

9. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby przeprowadził w jak najszybszym ciągu czasu rewizję zastarzałych rozporządzeń wykonawczych, obowiązujących dla państwowych budowli wodnych.

B) Przedstawione przez komisję Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucya posła Oleśnickickiego:

„Wysoki Sejm raczy uchwalić do c. k. Rządu rezolucye z bardzo stanowczym wezwaniem:

1. ażeby c. k. Rząd uzupełnił rozporządzenie wykonawcze z 21. kwietnia 1904 postanowieniem także i trzeciego ustępu §. 13. ustawy z d. 11. czerwca 1901 L. 66. Dz. u. p., tudzież przepisem, że projekta regulacji interesowanym przed zatwierdzeniem planów szczegółowych okazywane być winny, przyczem ma im służyć prawo wnoszenia przeciwko rzeczonym projektom zarzutów i podnoszenia żądań, które mają być przedmiotem ocenienia krajowej Komisji regulacyjnej;

2. ażeby c. k. Rząd wydał ściśle polecenie władzom regulacyę przeprowadzającym i ich organom, by w myśl tych przepisów ściśle przestrzegały, ażeby wskutek regulacji stosunki gospodarcze adjectantów nie uległy pogorszeniu, ale przeciwnie polepszeniu, a w szczególności by co do interesów gospodarczych w powyższem sprawozdaniu (na stronie 10. pod *a* do *g*) wymienionych, danem było interesowanym całkowite zabezpieczenie praw przed pogorszeniem, względnie całkowite wynagrodzenie, gdy pogorszeniu temu żadną miarą nie da się zapobiedz.“

C) Przedłożona przez komisję Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucya posła Bojki:

„1. Sejm wzywa c. k. Rząd, by młynom, istniejącym od wieków na Dunajcu (pływakom), nie przeszkadzał dalej istnieć, a jeżeli to byłoby szkodliwem dla regulacji rzeki, aby właściciele młynów wynagrodził tak, by nie byli pokrzywdzeni.

2. Sejm wzywa c. k. Rząd, by pokrył koszta żwirowania tamy dojazdowej przy ujściu Dunajca do Wisły i żeby ludności dozwolił wolnego dojazdu po piasek, węgiel galarami wożony.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w razie potrzeby, dotyczący właściciele gruntów mogli swe plony wynosić i składać na dotyczących wałach“.

D) Przedstawiona przez komisję Sejmowi do uchwały rezolucya posła Kędziora:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby nie stawiał trudności właścicielom gruntów nadbrzeżnych przy zasadzaniu ich odsypisk wikliną, lecz ułatwiał im zakulturowanie odsypisk przez przybliżone oznaczenie trasy regulacyjnej, zanim roboty regulacyjne na odnośnej przestrzeni rzeki zostaną rozpoczęte“.

E) Przedstawiona przez komisję Sejmowi do uchwały rezolucya rektora Niementowskiego:

„Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby w interesie doskonałego wyposażenia nowoutworzonego Wydziału hydrotechnicznego w Szkole politechnicznej we Lwowie nie szczędził środków materialnych na utworzenie a względnie należyte wyposażenie potrzebnych katedr z zakresu budowli wodnych“.

F) Przedstawiona przez komisję Sejmowi do uchwały rezolucya posła Krynickiego:

„Wzywa się c. k. Rząd, ażeby wniesioną do c. k. Namiestnictwa prośbę gmin nadbrzeżnych rzeki Bystrzycy i jej dopływów o jej uregulowanie, a co najmniej o zabezpieczenie brzegów w miejscach, gdzie zagraża bezpośrednio domom i gospodarczym budynkom oraz ogrodom, jak najrychlej korzystnie i przychylnie załatwił i bezzwłocznie co potrzeba urzędowi regulacyi Bystrzycy sołotwińskiej w Stanisławowie poruczył“.

G) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu co do wszystkich powyższych punktów starać się o ciągłe porozumienie z c. k. Rządem i z całą energią popierać ich wykonanie.

Przewodniczący i sprawozdawca:

Kozłowski.

